

شناخت عوامل اثرگذار بر خواندن لذتبخش

شیوا یاری: کارشناس مسئول بودجه و منابع درآمدی اداره کل استان کرمانشاه، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور و کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی (نویسنده مسئول) yari.shiva@gmail.com
رضوان اجاقی: کتابدار کتابخانه عمومی الغدير

چکیده

دریافت: ۹۶/۰۲/۱۸
ویرایش: ۹۶/۰۳/۱۳
پذیرش: ۹۶/۰۳/۱۴

زمینه و هدف: لذت بردن از خواندن، عاملی مهم در گرایش افراد به خواندن و افزایش سرانه خواندن است. خواندن لذتبخش تأثیر مهمی بر استمرار و تداوم خواندن و تبدیل شدن افراد به خوانندگان مادام‌العمر دارد. این مسأله در جامعه ایرانی که با سرانه پایین خواندن مواجه است، اهمیت فزاینده‌ای دارد. در این میان باید دانست چه عواملی مؤثر بر خواندن لذتبخش و ایجاد کننده آن هستند. از این رو، پژوهش حاضر درصدد است دیدگاه کتابداران و اعضای کتابخانه‌های عمومی شهر کرمانشاه را در خصوص عوامل اثرگذار بر خواندن لذتبخش شناسایی کند.

روش پژوهش: پژوهش حاضر با رویکرد روش شناختی کیفی انجام شده و روش پژوهش، تحلیل محتواست. داده‌ها با استفاده از مصاحبه عمیق گردآوری شده است. مشارکت‌کنندگان ۳۳ نفر از کتابداران و اعضای کتابخانه‌های عمومی شهر کرمانشاه در پاییز سال ۱۳۹۵ بودند. نمونه‌گیری به روش هدفمند انجام گرفت و تا اشباع اطلاعات ادامه یافت. تحلیل داده‌ها همزمان با جمع‌آوری اطلاعات با رویکرد تحلیل موضوعی انجام گرفت.

یافته‌ها: تحلیل داده‌ها منجر به استخراج ۱۳ موضوع اصلی، ۱۶ زیرموضوع و ۲۲ موضوع فرعی در ۲ مقوله اصلی با عنوان عوامل درونی و بیرونی شد. عوامل درونی شامل موضوعات علاقه، خودانگیزگی و اختیار، انگاره‌های خواندن، انگیزه‌ها، نیاز و هدف، پیش‌داشته‌ها، احساسات، کاربردنگری، شناخت، ارتباط و تعامل و پیوندهاست. عوامل بیرونی در موضوع نهادها شامل زیرموضوعات خانواده، نظام آموزشی، کتابخانه‌ها، خلق‌کنندگان محتوا، توزیع‌کنندگان محتوا، رسانه‌ها و در موضوع شرایط و امکانات شامل زیرموضوعات موضوع مطالعاتی، زمان، مکان و محمل‌های خواندن می‌باشد.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان می‌دهد حصول خواندن لذتبخش اگرچه بستگی به خصوصیات درونی و شخصیتی افراد دارد، اما در این میان عوامل بیرونی چندی نیز اثرگذارند. لذا در پیوستار ایجاد خواندن لذتبخش، فرد در یک سمت و عواملی نظیر خانواده، نظام آموزشی، کتابخانه‌ها و نظایر آن در سمت دیگر قرار دارند که هماهنگی و تلاش مشترک همه آن‌ها فراهم‌کننده لذت خواندن است.

کلیدواژه‌ها: خواندن لذتبخش، عوامل اثرگذار، کتابخانه‌های عمومی، اعضا، کتابداران، شهر کرمانشاه.

مقدمه

(اپکاسان و اپکاسان^۲، ۲۰۱۰). بوسایو^۳ (۲۰۰۵) اظهار می‌دارد که خواندن تلاش برای جذب اندیشه نویسنده و شناخت آن چیزی است که نویسنده انتقال داده است. افراد از طریق خواندن به دانش دست می‌یابند. به نوشته ادن و آفره^۴ (۲۰۱۰) بسیاری از فعالیت‌های عادی زندگی به توانایی خواندن نیاز دارد. علاوه بر این، خواندن درک فرد را در خصوص چگونگی استفاده از زبان تقویت می‌کند؛ در نتیجه زبان گفتاری و نوشتاری فرد را بهبود می‌بخشد. همچنین خواندن عمیق به توسعه ذهن و شخصیت فرد کمک می‌کند؛ توانایی‌های فکری را تقویت می‌کند؛ بینشی از مسائل انسانی فراهم کرده و بر نگرش و رفتار فرد اثر می‌گذارد.

خواندن به عنوان یک فرایند، حالت تفکر و یک نوع تجربه واقعی در نظر گرفته شده و بسیاری از مهارت‌های پیچیده شامل توانایی درک کلمات چاپ شده، مرور سطحی اطلاعات و احتمالاً خواندن مشتاقانه را در برمی‌گیرد (اندرسون، هیبرت، اسکات و ویلکینسون^۱، ۱۹۸۵). خواندن فرایندی فعال است که ظرفیت دانش انسانی را افزایش می‌دهد، عقاید و باورهای آن‌ها را شکل داده و به آنها هویت می‌دهد. این فرایند یک فعالیت ذهنی است که در آن ویژگی‌های فیزیکی، روانشناسی و بیولوژیکی افراد به طور هماهنگ در حال کار هستند. هدف این فعالیت درک است

². Epcacan, & Epcacan

³. Busayo

⁴. Eden and Ofre

¹. Anderson, Hiebert, Scott, & Wilkinson

بردن از خواندن انجام نمی‌شود، بلکه ممکن است در زمانی برنامه‌ریزی شده با هدف اصلی کسب دانش، دستاورد و یا حتی خواندن آکادمیک انجام شود.

بررسی‌ها نشان می‌دهد کسانی که بیشتر می‌خوانند و از خواندن خود لذت می‌برند، به موفقیت‌ها و دستاوردهای بیشتری نیز، می‌رسند (باورلین^۴، ۲۰۰۸؛ شرودر^۵، ۲۰۱۰). برزو، شیل و تاپینگ^۶ (۲۰۰۷) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که رابطه مثبت و معناداری بین دفعات خواندن لذت‌بخش و دستاوردهای دانشجویان وجود دارد. همچنین دانشجویانی که از خواندن لذت نمی‌برند، کمتر می‌خوانند و مهارت‌های آن‌ها مشابه با خوانندگان فعال‌تری که به خواندن انگیزه شده بودند، توسعه پیدا نمی‌کرد. جاوید و ال-خیری^۷ (۲۰۱۱) نقش خواندن لذت‌بخش را بر افزایش سرعت و درک خواندن بررسی نموده و تأیید کردند طبق نظر بوناری، گولدینگ و دورنر^۸ (۲۰۱۵) فقدان خواندن لذت‌بخش باعث کاهش خواندن در بین افراد می‌شود. گوکس، گورگاند و مورین^۹ (۲۰۱۶) نیز تأثیر لذت خواندن را در یادگیری مهارت‌های خواندن تأیید کردند.

بنابر آنچه گذشت لذت بردن از خواندن، عاملی مهم در گرایش افراد به خواندن و افزایش سرانه خواندن است. خواندن لذت‌بخش تأثیر مهمی بر استمرار و تداوم خواندن و تبدیل شدن افراد به خوانندگان مادام‌العمر دارد. این مسأله در جامعه ایرانی که با سرانه پایین خواندن مواجه است، اهمیت فزاینده‌ای دارد. لذا پژوهش حاضر درصدد است عوامل اثرگذار بر خواندن لذت‌بخش را از دیدگاه کتابداران و اعضای کتابخانه‌های عمومی شهر کرمانشاه شناسایی نماید. شناخت این عوامل، کمک مؤثری به مسئولان حوزه فرهنگ و خواندن کشور در برنامه‌ریزی مؤثرتر در راستای ارتقای سرانه خواندن خواهد نمود.

پیشینه پژوهش

بررسی‌ها نشان می‌دهد در ایران اگرچه پژوهش‌های بسیاری در حوزه خواندن انجام شده، اما پژوهشی که به بحث خواندن لذت‌بخش و به طور ویژه عوامل اثرگذار بر خواندن لذت‌بخش پرداخته باشد، انجام نشده است. البته در پژوهشی نظیر قریشی (۲۰۰۴) به بررسی نظرات جامعه تحت مطالعه

در عادت افراد به خواندن، نقش عواملی همچون خانواده، آموزش و پرورش، دانشگاه، آموزش عالی، کیفیت و کمیت کتب، سیاست‌های فرهنگی، توسعه اقتصادی و اجتماعی، کتابخانه‌ها، رسانه‌های جمعی و اجتماعی، ناشران، کتابفروشی‌ها و دولت را نمی‌توان نادیده گرفت. فقر، وجود رسانه‌های متعدد و جدید، عدم آموزش صحیح، گرایش‌های شدید به فعالیت‌های اقتصادی، انفعالی عمل کردن رسانه‌های گروهی به ویژه صدا و سیما و از همه مهم‌تر ریشه‌دار نبودن فرهنگ کتابخوانی در بین مردم ایران از دلایل عمده پایین بودن سرانه خواندن در کشور ایران است (نظری و عصاره، ۲۰۱۱). در این میان، عاملی مهم و مؤثر بر خواندن که در مطالعات داخلی کمتر به آن پرداخته شده و در واقع مغفول مانده است، مسأله لذت بردن از خواندن و عوامل ایجادکننده آن است که به اعتقاد نگارندگان چه بسا حتی مهم‌تر از عوامل مؤثر بر خواندن به طور کلی باشد؛ چرا که تا خواندن به فرایندی لذت‌بخش و مطلوب برای افراد تبدیل نشود، احتمال اینکه فرد در سرتاسر زندگی خود به صورت پیوسته، آزادانه و داوطلبانه به خواندن و دانش‌افزایی بپردازد، اندک است.

تفاوت ملموسی بین خواندن به قصد لذت^۱ و خواندن لذت‌بخش^۲ وجود دارد. در خواندن به قصد لذت منابعی مورد مطالعه واقع می‌شوند که به قصد تفریح، سرگرمی و نظایر آن و با هدف اصلی کسب لذت انتخاب می‌شوند (یاری، ۲۰۱۴). خواندن به قصد لذت بر طبق نظر کلارک و رامبولد^۳ (۲۰۰۶) به خواندنی اشاره دارد که ما خود آزادانه با پیشی‌بینی دستیابی به رضایت از عمل خواندن انجام می‌دهیم و همچنین به خواندنی اشاره دارد که به درخواست شخص دیگری آغاز می‌شود، اما به دلیل علاقه‌مندی خود به آن ادامه می‌دهیم. به گفته دیانی (۱۹۹۷) هر آنچه که در محدوده هنر به طور عام می‌گنجد، در آن خواندن به قصد لذت، غلبه دارد. در خواندن شعر، داستان، نمایشنامه، طنز، فیلمنامه و مواردی از این گروه، «لذت» حضور فعال دارد. بنابر اظهار یاری (۲۰۱۴) در خواندن لذت‌بخش هر منبعی با هر نوع محتوایی و با هر هدفی می‌تواند مورد مطالعه قرار گیرد اما عمل خواندن، با لذت همراه می‌شود. بنابراین خواندن به قصد لذت در دل خواندن لذت‌بخش قرار می‌گیرد. خواندن لذت‌بخش صرفاً در اوقات فراغت و با هدف و قصد لذت

⁴ Bauerlein

⁵ Schroeder

⁶ Brozo, Shiel and Topping

⁷ Javid and Al-Khairi

⁸ Boonaree, Goulding and Dornier

⁹ Goux, Gurgand and Maurin

¹ Reading for pleasure

² Pleasure reading

³ Clark & Rumbold

برشمردند. کلارک و پولتون^۸ (۲۰۱۱) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که کودکانی که خود مالک کتاب‌هایی هستند، از خواندن خود بیشتر لذت می‌برند و تعداد دفعات خواندن آنها بیشتر است. کلارک و هاوکینز^۹ (۲۰۱۱) در بررسی عادات خواندن کودکان ۸ تا ۱۶ ساله و نگرش آنها به کتابخانه‌های عمومی به این نتیجه دست یافتند که بین استفاده از کتابخانه عمومی و خواندن به قصد لذت رابطه وجود دارد. کاربران کتابخانه‌های عمومی نزدیک به دو برابر بیشتر از دیگران از خواندن خود لذت می‌برند. رو و چن^{۱۰} (۲۰۱۴) ضمن بررسی نگرش غیر آکادمیک دانشجویانی که انگلیسی زبان دوم آنهاست و رفتار خواندن لذت‌بخش آنان، دلایل محدود بودن خواندن به زبان انگلیسی به قصد لذت را کمبود وقت به طور کلی، عدم آگاهی از آنچه که باید خوانده شود، دشواری درک مطلب، کمبود وقت با توجه به تکالیف دانشگاه، دلایل دیگر، عدم تمایل به خواندن به زبان انگلیسی در زمان اوقات فراغت و عدم دسترسی به کتاب‌های انگلیسی برشمردند. کریل^{۱۱} (۲۰۱۵) تأثیر خواندن تعیین شده را بر لذت خواندن در بین نوجوانان ۱۲ تا ۱۸ ساله ایالات متحده بررسی کردند و به این نتیجه دست یافتند که انتخاب کتاب توسط نوجوانان برای تکالیف خواندن مدرسه، منجر به لذت و علاقه بیشتری در خواندن شده است.

نتایج پژوهش‌های مورد بررسی نشان می‌دهد که انتخاب و پرهیز از تعیین منابع اجباری برای خواندن در درجه اول، سپس روابط فرد با خانواده و معلمان، عدم علاقه و کمبود وقت و کتابخانه‌های عمومی از جمله مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر خواندن لذت‌بخش هستند. نکته قابل ذکر استفاده از عبارات مختلف شامل reading for pleasure، pleasure reading، leisure reading، reading for entertainment، enjoyment reading، recreational reading، reading for fun، reading (و به کارگیری هم‌زمان آن‌ها با هم در متن یک اثر به یک معنا) و در معنای خواندن بدون اجبار، از سر تفریح، داوطلبانه و دلخواه به ویژه در اوقات فراغت است. خواندنی که متفاوت از خواندن درسی و آکادمیک، تعیین شده و اجباری است و به تعبیر ما خواندنی که به قصد لذت عمدتاً با انتخاب منابع داستانی و نظیر آن انجام می‌گیرد. محتوای مورد بررسی در

درباره انواع خواندن از جمله خواندن به قصد لذت به طور کلی پرداخته شده است. یا بخشی از یافته‌های پژوهش رداد و مسعودی (۲۰۱۳) نیز نشان داد بین عادات خواندن دانش‌آموزان تحت مطالعه بر حسب پیشرفت تحصیلی آنها در مؤلفه میزان لذت بردن از خواندن تفاوت معنی‌داری وجود دارد. اما هیچ یک در راستای اهداف پژوهش حاضر نمی‌باشد. بررسی منابع پژوهشی خارج از کشور نیز نشان داد پژوهشگران از جنبه‌های مختلفی موضوع خواندن لذت‌بخش را مدنظر قرار داده‌اند. از جمله مانوئل و رابینسون^۱ (۲۰۰۳) در پژوهش خود در خصوص شیوه‌های خواندن نوجوانان دختر و پسر در نیوساوت ولز نقش اساسی انتخاب در لذت بردن دانش‌آموزان از خواندن و ایجاد انگیزه برای خواندن را تأیید کردند. هوارد^۲ (۲۰۰۶) در بررسی خود بر روی نوجوانان و مطالعه لذت‌بخش آنها دریافت که کتابخانه‌های عمومی و کتابخانه‌های مدارس و نوع ارتباط بین کتابداران و نوجوانان بر روی انتخاب مواد خواندنی لذت‌بخش در نوجوانان اثرگذار هستند. همچنین شناسایی علایق نوجوانان و رفتار اطلاع‌یابی آنان در انتخاب صحیح منبع مناسب برای خواندن لذت‌بخش مؤثر است. کرمین، موتران، کولینز، پاول و سافورد^۳ (۲۰۰۹) در پژوهش خود تأیید کردند که خواندن به قصد لذت قویاً تحت تأثیر روابط معلمان با کودکان و کودکان و خانواده قرار دارد. گیلبرت و فیستر^۴ (۲۰۱۱) نگرش دانشجویان دانشکده گوستاوس آدولفوس^۵ را در مینه‌سوتا جنوبی در خصوص خواندن به قصد لذت، موانع خواندن داوطلبانه و نقش کتابخانه‌های دانشگاهی در ترویج خواندن بررسی نمودند. موانع خواندن در اوقات فراغت^۶ (خواندن تفریحی^۷ یا خواندن به قصد لذت یا خواندن به قصد سرگرمی) شامل حجم مطالعات درسی، ترجیح معاشرت به خواندن، ترجیح صرف زمان آزاد به امور دیگر، عدم علاقه و عدم دسترسی به مواد خواندن داوطلبانه مورد علاقه ذکر شد. همچنین راه‌هایی که کتابخانه می‌تواند خواندن در اوقات فراغت را بهتر ترویج کند، عبارت‌اند از: ایجاد لیست کتاب محبوب، گسترش مجموعه کتاب محبوب، ایجاد یک اتاق جداگانه اختصاص داده شده به مجموعه منابع خواندن اوقات فراغت، ناحیه نمایش/مرور بیشتر کتاب، ایجاد برنامه مبادله کتاب، همکاری با کتابخانه‌های عمومی و ارائه مشوق

1. Manuel & Robinson

2. Howard

3. Cremin, Mottram, Collins, Powell, & Safford

4. Gilbert & Fister

5. Gustavus Adolphus College

6. leisure reading

7. recreational reading

8. Clark & Poulton

9. Clark, & Hawkins

10. Ro & Chen

11. Creel

بر روی داده‌ها متن مصاحبه‌ها چندین بار مطالعه و مرور شد. در مرحله بعد داده‌ها به واحدهای معنایی (کد) در قالب جملات و پاراگراف‌های مرتبط با معنای اصلی شکسته شدند. واحدهای معنایی نیز چندین بار مرور و سپس کدهای مناسب هر واحد معنایی نوشته شدند. به این صورت که در هر کدام از مصاحبه‌ها، موضوعات از یکدیگر مجزا گردید و سپس هر موضوعی به زیر مجموعه‌های دیگری تقسیم شده و به این ترتیب موضوعات و زیر موضوعات همه مصاحبه‌ها مشخص شدند. کدها بر اساس تشابه مفهومی و معنایی طبقه‌بندی و تا حد امکان کوچک و فشرده شدند. روند تنزل در داده‌ها در تمام واحدهای تحلیل و طبقات فرعی و اصلی جریان داشت. در نهایت داده‌ها در طبقه‌های اصلی که کلی‌تر و مفهومی‌تر هستند، قرار گرفتند و سپس مفاهیم انتزاع و پیشنهادات ارائه شدند (استربرگ، ۱۳۸۴).

یافته‌ها

ویژگی‌های دموگرافیک نمونه مورد مطالعه به این شرح بود: مصاحبه‌شوندگان عضو کتابخانه شامل ۱۳ خانم و ۷ آقا با دامنه سابقه عضویت ۱-۵ سال (۶ نفر)، ۱۰-۵ سال (۹ نفر) و ۱۰ سال به بالا (۵ نفر) با دامنه سنی ۱۸ تا ۵۴ سال بودند. همچنین سطح تحصیلات ایشان کارشناسی (۱۲ نفر) و کارشناسی ارشد (۸ نفر) می‌باشد. مصاحبه‌شوندگان کتابدار نیز شامل ۶ خانم و ۷ آقا با دامنه سنی ۲۷ تا ۴۸ سال و با سطح تحصیلات کارشناسی (۴ نفر) و کارشناسی ارشد (۹ نفر) بودند.

با توجه به هدف اساسی مطالعه، در ابتدا از مصاحبه‌شوندگان

این آثار گویای آن است که نویسندگان تمایزی بین خواندن لذت‌بخش و خواندن به قصد لذت قائل نشده‌اند. در مجموع، هیچ یک از پژوهش‌های اجرا شده به شناخت یا بررسی عوامل مؤثر بر خواندن لذت‌بخش با رویکرد مدنظر در پژوهش حاضر نپرداخته‌اند.

روش

پژوهش حاضر با رویکرد روش‌شناختی کیفی انجام شده و روش پژوهش، تحلیل محتواست. داده‌ها با استفاده از مصاحبه عمیق گردآوری شده است. جامعه آماری این پژوهش، کتابداران و اعضای فعال کتابخانه‌های عمومی شهر کرمانشاه در پاییز سال ۱۳۹۵ بودند. اعضای برای مصاحبه انتخاب شدند که علاقه‌مند به خواندن و اهل خواندن بودند و برای امانت منابع و خواندن آزاد به کتابخانه مراجعه می‌کردند و ثانیاً به شرکت در مصاحبه مایل بودند. در خصوص انتخاب مصاحبه‌شوندگان کتابدار نیز علاقه‌مندی به خواندن و تمایل به مصاحبه ملاک انتخاب قرار گرفت. کسب لذت‌های مداوم از خواندن نیز در هر دو گروه مورد سؤال واقع شد و در صورت جواب مثبت به عنوان مصاحبه‌شوندگان نهایی انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد و حجم نمونه به اشباع اطلاعات و تکرارپذیری داده‌ها بستگی داشت. جهت کسب اعتبار تبحر پژوهشگر، پژوهشگر از راهنمایی‌ها و تجارب دو صاحب‌نظر دارای مدرک دکتری در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی با تجربه انجام پژوهش کیفی در زمان اجرای مصاحبه‌ها کمک گرفت. در زمان اجرای مصاحبه‌ها ضمن یادداشت‌برداری از نکات ضروری با کسب اجازه از مصاحبه‌شوندگان با استفاده از دستگاه ضبط صوت، مصاحبه‌ها ضبط شد. همچنین در خصوص دلایل انجام مصاحبه و اطمینان از رعایت اصل محرمانگی در مطالعه به مصاحبه‌شوندگان توضیح داده شد. برای اطمینان از میزان مقبولیت داده‌ها نیز، مصاحبه‌ها پس از استخراج با برخی از مشارکت‌کنندگان کنترل شد و صحت داده‌ها توسط آنان مورد تأیید قرار گرفت. در مجموع ۳۳ مصاحبه انجام شد. مدت مصاحبه‌ها بین ۳۰ تا ۴۵ دقیقه متغیر بود.

مراحل تجزیه و تحلیل داده‌ها بر اساس روش تحلیل محتوا به این شرح بود: در ابتدا صحبت‌های ضبط شده بلافاصله بعد از انجام هر مصاحبه، ابتدا بر روی کاغذ پیاده و سپس در رایانه تایپ و ذخیره شدند. همچنین ثبت علایم حاشیه‌ای از قبیل سکوت، تأسف و غیره در این مرحله برای مرتبط ساختن داده‌ها انجام شد. سپس جهت تسلط کافی پژوهشگر

شکل ۱. دسته‌بندی کلی عوامل اثرگذار بر خواندن لذت‌بخش

اثرگذاری مثبت و دستیابی به دستاورد، خواندن برایش خوشایند و با لذت همراه شود. اظهارات ۲۵ نفر از مصاحبه‌شوندگان گویای آن است که پیش‌فرض‌ها و نگرش‌های مثبت نسبت به خواندن با خواندن لذت‌بخش رابطه مثبت دارد. مشارکت‌کننده کد شماره ۳ اظهار می‌دارد که: «باید ذهنیت مثبتی از مطالعه کردن داشته باشی تا بتونی از لذت ببری».

۴,۱. انگیزه: بخش بزرگی از خواندن لذت‌بخش به انگیزه‌های افراد وابسته است. انگیزه‌های متفاوتی فرد را به سمت خواندن می‌کشاند. برخی به انگیزه ارتقای دانش و معلومات خویش می‌خوانند و برخی دیگر به قصد تفریح و سرگرمی، عده‌ای هم به منظور تصمیم‌گیری و رفع نیاز اطلاعاتی و گشودن گره ذهنی و دیگر دلایل. ۲۲ نفر از مشارکت‌کنندگان انگیزه را شرط مهمی در لذت بردن از خواندن برشمردند. این انگیزه که متأثر از خویشتن خویش است، به طور مستقیم بر انتخاب نوع و موضوع منبع مطالعاتی تأثیر دارد. مصاحبه‌شونده‌ای در این خصوص می‌گوید: «برای اینکه از انجام کار لذت ببری، انگیزه شرطه. این مورد در مورد مطالعه به نظر من خیلی مهم‌تره».

۵,۱. نیاز و هدف: اظهارات ۲۰ نفر از مشارکت‌کنندگان نشان داد که خواندن به قصد دستیابی به هدف خاص و رفع نیاز در مقطعی خاص برای ایشان توأم با احساسی خوشایند بوده است. نکته قابل تأمل این است که کسب این احساسات پس از ساعت‌ها رنج خواندن، شب‌بیداری و زحمت دستیابی به هدف یا مرتفع شدن نیاز کسب شده است. اما مشارکت‌کنندگان از آن با عنوان خواندنی لذت‌بخش یاد می‌کنند. مصاحبه‌شونده‌ای در این باره بیان می‌کند که: «پسر ۱۶ ساله من دچار وسواس شده بود و عادت کرده بود مدت زمانی طولانی تو دستشویی دستش رو بشوره. با نصیحت و این حرفام درست نشد. تا اینکه چندوقت پیش تو کتابخونه به کتابی درباره وسواس نوجوانان برخوردم. خیلی عالی بود و برای برخورد با پسر کمک کرد. واقعاً با علاقه خوندمش».

۶,۱. پیش‌داشته‌ها: اظهارات ۱۹ نفر از مشارکت‌کنندگان نشان داد بخشی از عوامل اثرگذار بر خواندن لذت‌بخش شامل آن دسته عواملی است که مربوط به تجارب و اندوخته‌های افراد در گذر زمان است که در شکل‌گیری احساس خوشایند ذهنی و حتی بالعکس آن نیز نقش‌آفرین خواهد بود. قابلیت‌ها و مهارت‌های خواندن، تجربه کسب لذت‌های خوشایند پیشین از خواندن، دستاوردها و کسب موفقیت‌های پیشین، وجود اطلاعات و دانش پیشین در خصوص موضوع برگرفته از دانش خود یا اخذ شده از تجارب خواندن دیگران از جمله

درخواست شد در خصوص وجود تجارب خواندن لذت‌بخش، تجربه خود را در اختیار ما قرار دهند، سپس سؤال اصلی مصاحبه مبنی بر اینکه «به نظر شما چه عواملی باعث می‌شود که از خواندن خود لذت ببریم؟» از آنان پرسیده شد. اظهارات مشارکت‌کنندگان در دو مقوله کلی عوامل درونی (شخصی) و بیرونی (غیر شخصی) دسته‌بندی شد که در شکل ۱ تصویر شده است. همچنین لازم به ذکر است به دلیل همپوشانی محتوایی، انتزاعی و یکدستی یافته‌های به دست آمده و عدم تأثیر کتابدار و عضو از نظر موقعیت، جنس، تحصیل و سن و عدم تأثیر تعداد کتابدار و عضو بر موضوع و مفاهیم انتزاعی، یافته‌ها بر اساس پاسخ این دو گروه تجزیه و دسته‌بندی نشد.

۱. عوامل درونی (شخصی)

منظور از عوامل درونی، عواملی است که منبع و کانون آنها در خود فرد قرار دارد؛ نظایر آن شامل علاقه به خواندن، اهداف، انگیزه‌های خواندن و از این قبیل می‌باشد که در ادامه شرح داده می‌شود.

۱,۱. علاقه: طبق نظرات ۳۰ نفر از مشارکت‌کنندگان علاقه‌مندی به خواندن چه از نوع ذاتی و چه از نوع اکتسابی، زمینه‌ساز و شرط مهم و اساسی خواندن لذت‌بخش است، اما به شرطی که سایر شرایط نظیر محتوای مورد مطالعه و کیفیت و گیرایی آن، زمان و مکان مناسب و نظایر آن مهیا باشد. مصاحبه‌شونده‌ای می‌گوید: «تا به خواندن و مطالعه علاقه نداشته باشی، لذت نمی‌بری. باید به نیروی درونی به طرف مطالعه جذب کنی، وگرنه ممکنه مطالعه کنی، اما لذتی توش نباشه».

۲,۱. خودانگیزگی و اختیار: شخص خود انگیزه‌کننده کسی است که انگیزه‌هایش وابسته به محرک بیرونی نمی‌باشد. جبر نقطه مقابل اختیار است. اظهارات ۲۹ نفر از مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهد خواندنی برای ایشان لذت‌بخش بوده که به دور از هرگونه اجبار در مکان، زمان و منبع خواندنی و به دلخواه خود شکل گرفته است. خواندن غیر اجباری، داوطلبانه و آزادانه می‌تواند ایجادکننده شرایط لذت‌بردن از خواندن باشد. مشارکت‌کننده کد شماره ۱ می‌گوید: «نمی‌دونم چرا کتابهای غیردرسی رو بیشتر از درسی دوست دارم! به خصوص هرچی به امتحان نزدیک‌تر می‌شم، بیشتر از درسی‌ها بدم میاد».

۳,۱. انگاره‌های خواندن: نگرش مثبت به خواندن و باور به ارزشمندی و تأثیر مثبت خواندن بر زندگی باعث می‌شود فرد خواندن را امری عبث و بیهوده نپندارد و با فرض

ایجاد می‌کنند. به این دلیل که کاراً بودن خواندن تجربه جذابی برای هر فرد است، بنابراین سرمایه‌گذاری در این نوع تولیدات می‌تواند با افزایش ایده و فن برای ایجاد شغل، چرخه صنعت و تولیدات یک جامعه را نیز با تدابیر اهداف و برنامه‌ریزی بلند مدت به کار اندازد. مصاحبه‌شونده‌ای می‌گوید: «ماشین و تعمیر ماشین موضوع مورد علاقه منه، به خصوص وقتی جایی تو تعمیر گیر می‌کنم، از کتاب راهنما استفاده می‌کنم. برام ذوق و شوق زیادی به همراه داره که اینجوری راه‌حل‌ها رو خودم کشف می‌کنم».

۹.۱. شناخت: اشتیاق به کشف و شناخت موضوعات و مباحث یکی دیگر از موارد خاص ایجاد احساس خوشایند در خواندن است که ۱۱ نفر از مشارکت‌کنندگان به آن اشاره داشته‌اند. در این عنوان به طور مستقیم و اختصاصی از شناخت زندگی شخصی نوابغ، بازیگران و مشاهیر علم و ادب و هنر گذشته و حال سخن به میان آمد. در این خصوص مصاحبه‌شونده کد شماره ۲۵ می‌گوید: «سنین ۱۲-۱۶ سال بر حسب رشد فکری طبیعی که دارن، علاقه زیادی به زندگی دانشمندان و مشاهیر پیدا می‌کنن و خواندن این قبیل

پیش‌داشته‌هایی عنوان شد که می‌توانند خواندن را لذت‌بخش نمایند. مصادیق اظهارات مشارکت‌کنندگان در زیر موضوع پیش‌داشته‌ها در جدول ۱ آمده است.

۷.۱. احساسات: از جمله عوامل اثرگذار دیگر بنا بر عقیده ۱۶ نفر از مشارکت‌کنندگان، نوع احساسات اشخاص در هنگام خواندن است. احساساتی از قبیل شادی، آرامش، هیجان و رقابت در خواندن لذت‌بخش مؤثر هستند و در مقابل احساساتی مانند کسالت و خمودگی، غم و اندوه، تنفر و انزجار می‌توانند حتی نتیجه‌ای معکوس به همراه داشته باشند. گفته‌های مشارکت‌کنندگان در ۴ زیرموضوع انتزاع شده در جدول ۲ آمده است.

۸.۱. کاربردنگری (کارایی): بنا به اظهارات ۱۵ نفر از مشارکت‌کنندگان، کتاب‌ها و منابعی از قبیل دستنامه‌ها، کتب آموزشی در زمینه ساخت و سازها و تعمیرات، راهنماهای تاریخی و جغرافیایی که به نوعی در کارایی و افزایش مهارت یدی و کاربردی افراد نقش دارند، توأمان، احساس موفقیت در کار مورد نظر و احساس لذت از خواندن را در شخص

جدول ۱. اظهارات مشارکت‌کنندگان با موضوع پیش‌داشته‌ها

کد	اظهارات مشارکت‌کنندگان	زیرموضوعات پیش‌داشته‌ها
۴	«من عاشق رمان‌های فارسی‌ام. خیلی دوس داشتم کتاب کلیدرو بخونم، اما راستش چون آشنایی با زبانش نداشتم، خوندنش خیلی سخت پیش رفت. بعد از حدود پنجاه شصت صفحه رهاش کردم»	قابلیت‌ها و مهارت‌های خواندن
۱۶	«یادمه شعرای دبستان که حفظ نمی‌شد، مادرم کمکم می‌کرد. می‌گفت به بیت من می‌خونم به بیت تو ... این جوری من با چه لذتی شعرا حفظ می‌شد. بعد از ۱۵ سال هنوزم شعر حفظ کردن رو دوس دارم»	لذت‌های خوشایند پیشین
۵	«من خودم وقتی از خواندن به مطلب، چیزی عاید می‌شه، مثلاً بر اساس مطالب آشپزی مجله غذای خوشمزه‌ای بپزم، بعداً با شوق بیشتری میرم سراغ اون مجله ...»	دستاوردهای پیشین
۱۰	«چند وقت پیش به کتاب تخصصی مربوط به رشته خودمون می‌خوندم که واقعاً بهم لذت زیادی داد. شاید علتش این بود که درک مطالب برام راحت بود. آخه قبلاً در مورد موضوع کتاب‌های دیگه‌ای خونده بودم»	دانش پیشین در خصوص موضوع

جدول ۲. اظهارات مشارکت‌کنندگان با موضوع احساسات

کد	اظهارات مشارکت‌کنندگان	زیرموضوعات احساسات
۱۹	«روحیه خیلی اثرگذار. مثلاً وقتی شاد و سرحالی، احساس بهتری موقع خواندن داری ...»	شادی
۱۲	«وقتی آرامش وجود داشته باشه و استرس نمره و ... نداشته باشی، حتی درس خواندن هم لذت‌بخش می‌شه»	آرامش
۲۱	«وقتی آدم دچار هیجان باشه، ممکنه با عکس‌العمل‌های متفاوتی از خودش رو به رو بشه. اما کنترل هیجانات در جهت مثبت و استفاده از اونها در مسیر مطالعه به خوبی می‌تونه حس خوب مطالعه رو به افراد منتقل کنه»	هیجان
۶	«تو مدرسه بین شادگرد اول‌های همه کلاس‌ها، رقابت خاصی وجود داره، این حس رقابت باعث می‌شه من خیلی مصراانه‌تر برم دنبال خواندن و ازش لذت ببرم»	رقابت

جدول ۳. اظهارات مشارکت‌کنندگان با موضوع پیوندها

کد	اظهارات مشارکت‌کنندگان	زیرموضوعات پیوندها
۱۸	«خواندن کتاب‌هایی که بنیان اصلی قلم‌ها هستن، خیلی لذت‌بخشه. مثل کتاب بابا لنگ دراز»	پیوند کتاب و فیلم
۳۲	«بچه که بودم، اولین کتاب غیر درسی که هدیه گرفتم از برادرم بود ... اتفاقی اون کتاب رو تو کتابخونه دیدم ... خواندن سطر به سطر کتاب تداعی‌کننده خاطرات زیادی برام بود که لذت بی نظیری برام به همراه داشت ...»	پیوند با خاطرات

مطالب احساس قوی بهشون می‌ده. به دلیل اینکه ذاتاً به طور ناخودآگاه دنبال الگویی هستن».

۱.۱۰.۱. ارتباط و تعامل: از آنجا که انسان اجتماعی‌ترین موجود زنده است، به راحتی می‌توان اهمیت و جایگاه ارتباط و تعامل را در زندگی وی در تمامی جنبه‌ها یافت. اظهارات ۸ نفر از مشارکت‌کنندگان نیز نشان می‌دهد ارتباط و تعامل با نویسندگان، شعرا، اندیشمندان و صاحب‌نظران از راه خواندن برای علاقه‌مندان، ایجاد کننده خواندن لذت بخش بوده است. در این زمینه مصاحبه‌شونده کد شماره ۱۲ می‌گوید: «کانال ... واقعا خوندنیه. هرچی می‌خونی برات جذاب‌تر می‌شه. درباره جدیدترین مسائل سیاسی دنیاست. به خصوص بحث‌هایی که بین خواننده‌ها پیش میاد، مطلب را جذاب‌تر می‌کنه».

۱.۱۱.۱. پیوندها: خواندنی که در آن بین خواننده و مطلب احساس پیوند برقرار شود، موفقیت فرستنده پیام را دربر دارد. استفاده از این فن احساس خوشایندی از خواندن به خواننده خویش می‌بخشد که ممکن است یادآوری خاطره‌ای مشابه یا همذات‌پنداری با شخصیت کتاب و موضوع و یا پیوند با

دنیاهای و فضاهایی باشد که احساسات شخص را دستخوش هیجانات می‌کند. ۷ نفر از مشارکت‌کنندگان به‌طور خاص هر کدام به پیوندهایی نظیر پیوند کتاب و فیلم و پیوند کتاب با خاطرات گذشته اشاره کرده‌اند که در آن لذت خواندن را چشیده‌اند. مصادیق پیوندها در جدول ۳ آمده است.

۲. عوامل بیرونی (غیر شخصی)

منظور از عوامل بیرونی، عواملی است که از پیامدها و مشوق‌های بیرونی ناشی می‌شوند و تنها مربوط به خود فرد نیستند، بلکه فرد تحت تأثیر آنها قرار می‌گیرد. این عوامل شامل نهادهای مختلف نظیر خانواده و نظام آموزشی و شرایط و امکانات خواندن نظیر موضوع مطالعاتی و زمان و مکان خواندن می‌باشد که در ادامه شرح داده می‌شوند.

۱.۱.۲. نهادها: علاوه بر آنچه در بخش عوامل درونی اثرگذار بر خواندن لذت بخش گفته شد، سهم بزرگی از عوامل تأثیرگذار بر خواندن لذت بخش وابسته به عواملی خارج از کنترل درونی افراد است. بعد از خانواده که به عنوان کوچکترین نهاد اجتماعی شناخته می‌شود، تمامی نهادهایی که با بزرگتر شدن جامعه شکل گرفته‌اند و به نوعی -مستقیم

جدول ۴. اظهارات مشارکت‌کنندگان با موضوع خانواده

کد	اظهارات مشارکت‌کنندگان	زیرموضوعات خانواده
۷	«وقتی پدر یا مادری تو خونه مطالعه می‌کنه، این بچه ناخودآگاه این عادت میره تو ذهنش و به مطالعه علاقه‌مند می‌شه»	والدین اهل مطالعه
۱	«وجود قفسه پر از کتاب و مجله تو خونه، فرد رو به سمتش می‌کشونه و باعث می‌شه بواش بواش به خوندن عادت پیدا کنه و مطالعه براش جذاب بشه»	حضور مداوم منابع اطلاعاتی در منزل
۶	«من خودم معمولاً کتاب‌هایی که بهم لذت می‌ده، به برادرم می‌دم که بخونه. بعد هم در موردش با هم بحث می‌کنیم ... لذت خوندن کتاب رو دو برابر می‌کنه»	تعامل اعضای خانواده با یکدیگر در حوزه خواندن
۲۸	«کتاب داستان خوندن موقع خواب برای کودک احساس آرامش میاره. اینجوری هم کودک می‌فهمه که مورد توجه هست، هم خاطره خوب و لذت‌بخشی از کتاب خوندن تو ذهنش می‌مونه»	خواندن کتاب قصه برای کودکان

جدول ۵. اظهارات مشارکت‌کنندگان با موضوع نظام آموزشی

کد	اظهارات مشارکت‌کنندگان	زیرموضوعات نظام آموزشی
۲۱	«الان معلم دخترم ازشون خواسته درباره غسل مطلب ببرن کلاس. منم آوردمش اینجا (کتابخانه) که کتابی که می‌خواد پیدا کنه. وقتی پیدا کرد خیلی خوشحال شد»	انگیزه و ارزش
۳۰	«وقتی معلم‌ها فقط درس میدن و جزوه می‌گن و از همون‌ها هم امتحان می‌گیرن دیگه بچه‌ها دلیلی ندارن وقت بذارن برای کتاب‌های دیگه. اینجوری حتی فرصت نمی‌کنن بفهمن کتاب‌های خوب دیگه‌ای هم وجود داره که می‌تونه خیلی هم بهشون لذت بده»	ایجاد نیاز
۱۳	«من معلم زیستم. یه بار تو کلاس گفتم درباره اسکلت پرندها هر مطلب یا کتابی دوس داشتید جلسه بعد بیارید سر کلاس. جلسه بعد بچه‌ها مطالب زیادی آورده بودن. بعد خواستم هرکس یه چیزی بگه. از بس کلاس به وجد آمده بود که من هر سؤالی از اون فصل تو امتحان می‌دادم همه جواب می‌دادن»	شیوه تدریس
۲	«حتی دیدن تصاویر کتابخونه‌های مدارس خارج از کشور که بچه‌ها با ذوق دور هم جمع شدن و دارن کتاب می‌خونن، به من لذت می‌ده. حالا ببینید خود اون بچه‌ها چه لذتی از اون فضا و امکانات می‌برن»	تقویت کتابخانه‌های مراکز آموزشی
۲۲	«من شخصاً از بررسی یه موضوع و مطلب نوشتن در موردش لذت می‌برم، مخصوصاً وقتی که مطلب رو جایی منتشر می‌کنم، شیوه پژوهش رو دوران کارشناسی ارشد یاد گرفتم. گرچه خیلی دیر بود ...»	ایجاد روحیه و توان پژوهش - محوری

دانش‌آموزان و دانشجویمان تحمیل می‌کند. چنین تجربه تلخی در ذهن فرد با دیدن هر کتابی تداعی می‌شود و نتیجه‌ای جز از بین رفتن علاقه به خواندن و کشف لذت خواندن در پی نخواهد داشت. تکیه بر منابع واحد درسی و از بر کردن مطالب جهت اخذ نمره شاید بدترین ضربه را به خواندن لذت‌بخش بزند؛ چراکه اجبار و دغدغه امتحان و کسب نمره، لذت خواندن را از بین می‌برد. طبق اظهارات مصاحبه‌شوندگان نظام آموزشی در جهت ایجاد خواندن لذت‌بخش شایسته است نیاز به خواندن را در وجود دانش‌آموزان و دانشجویمان ایجاد نمایند؛ چرا که اگر فرد در دوران تحصیل علاقه‌مند به خواندن شود و لذت خواندن را در پس افزایش دانش و معلومات درک کند، در ادامه زندگی خود فردی اهل خواندن شده و به خواندن به چشم فرآیندی لذت‌بخش نگاه می‌کند. ایجاد انگیزه خواندن در فرد، به کارگیری شیوه اکتشافی به جای شیوه دستوری و معلم محوری و تکیه صرف بر منبع واحد درسی، تقویت کتابخانه‌های مراکز آموزشی، ایجاد روحیه و توان پژوهش‌محوری در مخاطب از جمله راه‌های ایجاد خواندن لذت‌بخش توسط ۲۲ نفر از مصاحبه‌شوندگان عنوان شد.

جدول ۵ اظهارات ایشان را بیان می‌کند.

۳،۱،۲. کتابخانه‌ها: بنابر اظهارات ۲۲ نفر از مشارکت‌کنندگان، کتابخانه‌ها با ایجاد بستر مناسب در قالب منابع با کیفیت، تنوع منابع، امکانات و تجهیزات فیزیکی مناسب و کابری‌سند، نیروی انسانی شایق و مجرب؛ اجرای

یا غیرمستقیم- با مسائل فرهنگی در ارتباطند، در ایجاد خواندن لذت‌بخش مؤثرند.

۱،۱،۲. خانواده: طبق اظهارات ۲۵ نفر از مشارکت‌کنندگان، اثر عمیق و غیرقابل انکار نقش خانواده به عنوان اولین آموزشگاه انسان در خواندن آشکار است و پذیرفتن این نکته که خانواده اولین عامل مؤثر در ایجاد عادت و علاقه به خواندن که زمینه‌ساز خواندن لذت‌بخش است، کاری دور از منطق نیست، زیرا اولین الگویی‌ها در خانواده شکل می‌گیرد. والدین اهل خواندن و مشاهده خواندن آنان توسط فرزند؛ وجود منابع اطلاعاتی در منزل و خرید آن توسط والدین؛ تعامل اعضای خانواده با یکدیگر در حوزه خواند و تشویق یکدیگر به خواندن، پرهیز از جدال و اجبار بر سر انتخاب منبع و زمان و چگونگی خواندن و تشویق کودک در مقابل دیگران برای بیان آنچه یاد گرفته است؛ و خواندن کتاب قصه و شعر خوانی موزون برای کودک مواردی هستند که در سال‌های بعد به جذب شخص به خواندن و احساس آرامش و لذت در هنگام خواندن کمک خواهد کرد. جدول ۴ اظهارات مشارکت‌کنندگان را بیان می‌کند.

۲،۱،۲. نظام آموزشی (مدرسه و دانشگاه): رسالت مدرسه و دانشگاه بهسازی فرد در دو جنبه فردی و اجتماعی است. بنا به اظهارات ۲۲ مشارکت‌کننده، کتاب‌های درسی نه‌چندان دلنشین و روش‌های تدریس خشک و مبتنی بر جزوه به‌جای خواندن لذت‌بخش، خواندنی ملال‌آور را به

جدول ۶. اظهارات مشارکت‌کنندگان با موضوع کتابخانه‌ها

کد	اظهارات مشارکت‌کنندگان	زیرموضوعات کتابخانه‌ها
۲۵	«خواندن تو به فضای با نشاط و جذاب هم طوری دیگه‌ای ... کتابخونه باید همه این موارد رو مدنظر داشته باشه ...»	بسترها
۲۹	«دخترم جلسات قصه‌گویی رو دوست داره ... بعدش ازم می‌خواد کتاب رو بخرم و براش بخونم»	طرح‌ها و برنامه‌ها
۲۳	«یه عده هستن که باید بهشون انگیزه بدی تا کتاب بخونن ... همین جوایز مسابقات کتابخوانی و یافتن جواب سوآلا شور و نشاط خاصی رو در اونها ایجاد می‌کنه ...»	مشوق‌ها
۱۸	«راستش شوق سخنرانی تو جمع و معرفی کتابی که خوندم، باعث شد با کلی لذت کتابی رو که مدنظرم هست بخونم و تو نشست کتابخوان معرفی کنم»	هدف‌سازی

جدول ۷. اظهارات مشارکت‌کنندگان با موضوع خلق‌کنندگان محتوا

کد	اظهارات مشارکت‌کنندگان	زیرموضوعات خلق‌کنندگان محتوا
۲	«باید نویسندگان قبل از شروع به تولید به بررسی انجام بدن بین الان نیاز مخاطب چیه، چه چیزی اونها جذب می‌کنه، در همون راستا مطلب تولید کنن»	هم‌راستایی مطالب با نیاز، سلیقه و حس خوانندگان
۱۶	«یه بیان گیرا که می‌تونه به خوبی با خواننده ارتباط برقرار کنه و مطلب رو منتقل کنه، تأثیر خیلی زیادی بر لذت بردن از مطالعه داره»	قوه بیان نویسنده
۱۳	«نقاش همپای نویسنده به ویژه در آثار مربوط به کودکان می‌تونه در ایجاد لذت از خواندن مؤثر باشه»	جذابیت‌های بصری

جدول ۸ اظهارات مشارکت کنندگان با موضوع توزیع کنندگان محتوا آمده است.

۶،۱،۲. رسانه‌ها (جمعی و اجتماعی): بنابر گفته ۱۵ نفر از مشارکت کنندگان، رسانه‌های جمعی به دلیل ارتباط با اکثریت جامعه می‌توانند در ایجاد یک فرهنگ کلی و عام از مؤثرترین نهادهای جامعه به‌شمار روند. این رسانه‌ها در قالب تبلیغات و اطلاع‌رسانی جذاب و اجرای طرح‌ها و برنامه‌های کتابخوانی می‌توانند در خواندن لذت بخش مؤثر واقع شوند. اظهارات مصاحبه‌شوندگان نشان می‌دهد که تبلیغات فرایندی سازمان‌یافته است که هدفش تغییر نگرش و ادراک مخاطب برای رسیدن به مقصد موردنظر مبلغ است. خصوصیت منحصره فرد تبلیغات تکرار است، این خصیصه در وزن‌دهی به موضوع موردنظر بسیار کارساز است. بنا به اظهارات، رسانه‌های جمعی و اجتماعی به دلیل داشتن بیشترین مخاطب و جذابیت‌های خبری می‌توانند در ترویج فرهنگ خواندن بسیار کارآمد واقع شوند و مهم‌تر اینکه می‌توانند لذت بردن از خواندن را با طراحی تبلیغات سمعی و بصری زیرکانه، ملکه اذهان سازند. از سوی دیگر مشارکت مخاطب در طرح‌ها و برنامه‌های کتابخوانی به صورت عام در فضایی رقابتی و دوستانه می‌تواند هیجان و لذت را از خواندن یک کتاب به همراه داشته باشد. برگزاری مسابقات کتابخوانی، گردهمایی‌های خواننده و نویسنده و ایجاد فضایی باز برای دریافت نظرات، پیشنهادات و انتقادات خوانندگان، نه تنها اشتیاق به همراه دارد بلکه در پایش منابع خواندنی از لحاظ محتوایی و فیزیکی نیز مؤثر واقع خواهد شد. در جدول ۹ اظهارات مشارکت کنندگان با موضوع رسانه‌ها آمده است.

۲،۲. شرایط و امکانات خواندن: کسب لذت خواندن نیازمند امکانات و شرایطی است که بنا بر اظهارات مشارکت کنندگان وجود آن‌ها خواننده را به خواندن موفق‌تر و لذت‌بخش‌تری خواهد رسانید. در ادامه این امکانات ارائه می‌شود.

۱،۲،۲. موضوع مطالعاتی: اظهارات ۳۱ نفر از مصاحبه‌شوندگان نشان داد که اساساً خواندن منابع داستانی، رمان و شعر همراه با لذت است. این گفته مؤید اهمیت خواندن به قصد لذت است. خواندن به قصد لذت، به دلیل ایجاد خستگی ذهنی کمتر، تأثیر بسیاری بر تداوم خواندن داشته و می‌تواند بستر لازم برای اهل مطالعه شدن و علاقه‌مندی به خواندن را فراهم سازد. برای لذت بردن از خواندن در زمینه‌هایی متفاوت از موضوعات ذکر شده نیز یافته‌ها نشان داد که در صورت وجود عامل علاقه، خواندن در هر زمینه‌ای لذت‌بخش می‌شود. مصاحبه‌شونده کد ۲۴ می‌گوید: «...»

طرح‌ها و برنامه‌هایی نظیر خواندن گروهی، کلاس‌های قصه‌گویی و از این قبیل، برای تمامی اقشار جامعه؛ استفاده از مشوق‌ها برای آن‌دسته از افرادی که سخت‌تر به طرف خواندن روی می‌آورند، مانند اهدای جوایز در مسابقات کتابخوانی و جلسات نقد و بررسی و تجلیل از شرکت کنندگان در برنامه‌ها و طرح‌ها؛ ایجاد هدف در مخاطبان با اجرای برنامه‌هایی نظیر نشست‌های کتابخوان، می‌توانند شرایطی را ایجاد کنند که در آن فرد، خواندنی لذت‌بخش را تجربه نماید. جدول ۶ به اظهارات اشاره کرده است.

۴،۱،۲. خلق کنندگان محتوا: خلق کنندگان محتوا شامل افراد و سازمان‌هایی هستند که با هدفی خاص به تولید محتوا و آثار می‌پردازند. بنابر اظهارات ۲۰ نفر از مشارکت کنندگان، آنچه در این میان اهمیت دارد قدرت بیان خلق کنندگان محتوا در خلق محتوایی هم‌راستا با نیاز، سلیقه و حس خوانندگان، با بیانی سلیس و شیوا و سرشار از جذابیت‌های بصری است که موجب جذب مخاطب و لذت وی از خواندن می‌شود. دستیابی به چنین نتیجه‌ای نیازمند شناسایی بستر، ذائقه و نیاز مطالعاتی مردم با توجه به شرایط فرهنگی-اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه است. در جدول ۷ اظهارات مشارکت کنندگان با موضوع خلق کنندگان محتوا آمده است.

۵،۱،۲. توزیع کنندگان محتوا: توزیع کنندگان، آنچه را که خلق کنندگان تولید می‌کنند در جامعه توزیع می‌کنند. بنا به اظهارات ۱۰ نفر از مشارکت کنندگان، ناشران و کتابفروشان در راستای ایجاد لذت خواندن در جامعه می‌توانند منابع مورد علاقه و نیاز مردم را به دست آنان رسانده و رضایت خاطر و لذت ایشان از خواندن را فراهم آورند. انتشار منابع با کیفیت از لحاظ محتوایی و ظاهری عامل مؤثری دیگر بر خواندن لذت‌بخش است. در این راستا یافته‌ها نشان می‌دهد منابع ضعیف با حکاکی تجربه‌ای ناخوشایند، بازگشت خواننده را به خواندن به تعویق خواهند انداخت. همچنین توزیع کنندگان می‌توانند با انتخاب بهترین آثار- با صرف زمان و بودجه بیشتر به جای تعجیل در کار برای سود بیشتر- هم به سود نهایی خویش دست‌یابند و هم در برآورد نیاز واقعی خواننده، مؤثر واقع شوند. مورد آخری که در این دسته یافت شد، شرایط توزیع در زمان و مکان مناسب است؛ به این دلیل که برخی از مشارکت کنندگان اظهار داشتند با وجود منابع مناسب، عدم دسترسی به موقع به آن‌ها امکان بهره‌برداری و لذت را در زمانی که راغب خواندن بوده‌اند، از بین می‌برد. در

جدول ۸. اظهارات مشارکت‌کنندگان با موضوع توزیع‌کنندگان محتوا

کد	اظهارات مشارکت‌کنندگان	زیرموضوعات توزیع‌کنندگان محتوا
۲۳	«یه ناشر یا کتابفروش موفق اول بررسی می‌کنه ببینه مردم چی دوست دارن و طالب چی هستن، بعد در همون راستا اقدام به انتشار کتاب می‌کنه»	انتشار منابع در راستای علاقه و نیاز
۳	«به بچه‌ها دقت کردید چطور جذب تصاویر برجسته کتاب‌ها می‌شن ... این یعنی اینکه تصویر خوب بهشون لذت می‌ده ...»	انتشار منابع با کیفیت از لحاظ محتوایی و ظاهری
۱۹	«بعضی از کتاب‌ها که در سطح دنیا مطرح می‌شن و مکرر چاپ می‌شن، نشون می‌ده که خواننده رو جذب خودش کرده. یعنی خوندنش لذتی رو در پی داشته که تا این حد مطرح شدن. خب بهتره ناشران ما برن سراغ این کتاب‌ها و به مترجم‌های توانا بدن برای ترجمه ...»	ترجمه و انتشار آثار تراز اول دنیا
۱۰	«ببینید یه وقتی موجی ایجاد می‌شه و یه کتاب تو جامعه مطرح می‌شه که آدم دوست داره بره بخونه. اما هر چی تو شهر می‌گردی، نیست که بخری ... دیگه بعدش احساسات آدم فروکش می‌کنه»	توزیع در زمان و مکان مناسب

جدول ۹. اظهارات مشارکت‌کنندگان با موضوع رسانه‌ها

کد	اظهارات مشارکت‌کنندگان	زیرموضوعات رسانه‌ها
۵	«شبکه چهار یه برنامه داره که مربوط به معرفی کتابه. مجری نقد جذاب بخش‌های مختلف کتاب رو می‌خونه و تو نقطه اوج داستان متوقف می‌شه که دلت می‌خواد همون لحظه کتاب رو بخونی ...»	تبلیغات و اطلاع‌رسانی جذاب
۷	«تأثیر تلویزیون و تبلیغات شاید خیلی مؤثرتر از یک ساعت حرف زدن و سخنرانی باشه. مثلاً همین برنامه خندوانه ببینید چقدر با مسابقات کتابخوانی مردم را جذب کتاب می‌کنه»	طرح‌ها و برنامه‌های کتابخوانی

ماندگاری مطالب در ذهن و اثربخشی بیشتر آن، تبدیل به خاطره‌ای خوشایند در ذهن فرد می‌شود. مشارکت‌کننده‌ای در این زمینه می‌گوید: «شاید بعضی‌ها بگن مطالعه کردن تو ماشین و وسیله نقلیه اشتباهه. اما باور می‌کنید کتاب‌هایی رو که تو سفرهایی که رفتیم، خوندیم، کلی بهم لذت داده!».

۴،۲،۲. محمل‌های خواندن: اظهارات ۸ نفر از مشارکت‌کنندگان بر این استوار است که محمل‌های انتقال‌دهنده اطلاعات می‌توانند خود مشوق خواندن لذت‌بخش یا بازدارنده از آن باشند. این مسأله به سلاقی، علائق، نگرش‌ها و سطح دسترس‌پذیری محمل‌ها برای هر فرد بستگی دارد. با توجه به هدف افراد انتخاب هر کدام از محمل‌ها می‌تواند در زمان و شرایط خاص خود ایجاد لذت کند. برای یکی خواندن کتاب چاپی ایجادکننده حس نوستالژیک و توأم با لذت است، برای دیگری خواندن در شبکه‌های اجتماعی؛ چرا که این عده خواندن از طریق فناوری‌ها و ابزارهای نوین نظیر تبلت، تلفن همراه، رایانه شخصی و نظایر آن را به دلیل آنکه که به دور از اجبار، آزادانه و در زمان و مکان دلخواه با دریافت تنوع دلخواه رخ می‌دهد، لذت‌بخش می‌دانند. اما آنچه مهم است توجه به تولید محتوایی است که بتواند در تمامی شرایط، شخص را به خواندن، آن هم خواندنی از نوع لذت‌بخش هدایت کند. مصاحبه‌شونده‌ای در این باره بیان کرد که: «رمان خواندن تو گوشی موبایل به خصوص وقتی تو ماشینی، خیلی لذت داره.

اصلاً اصل انتخاب رمان و داستان برای مطالعه به خاطر لذتی هست که به آدم می‌ده.».

۲،۲،۲. زمان خواندن: اظهارات ۱۳ نفر از مصاحبه‌شوندگان نشان داد که زمان خواندن که خود شامل تعیین اوقات مناسب و متناسب با برنامه‌ریزی صورت گرفته و هدف تعیین شده برای خواندن و اوقات فراغتی که به خواندن اختصاص می‌یابد، می‌تواند عاملی مؤثر بر تبدیل شدن خواندن به فرایندی لذت‌بخش باشد. زمان مناسب زمانی است که ذهن متمرکز و همراه با آرامش و طمأنینه است. بنا بر اظهارات مشارکت‌کنندگان زمان فراغت، زمان مناسبی برای لذت بردن از خواندن است، چرا که فرد با فراغ بال و به دور از فشارهای کاری و شخصی، زمانی را صرفاً به خواندن مطالب لذت‌بخش اختصاص می‌دهد و به این ترتیب احتمال اینکه خواندن به فرایندی لذت‌بخش تبدیل شود، افزایش می‌یابد. بهره‌گیری از اوقات فراغت برای خواندن به قصد لذت، شرایط خواندن لذت‌بخش به قصد دانش‌اندوزی و فراگیری مادام‌العمر را فراهم می‌کند. مشارکت‌کننده‌ای در این زمینه بیان می‌کند: «... وقتی که فراغ بال داری و ذهنت آزاد، طبیعتاً از خوندن لذت بیشتری می‌بری ...».

۳،۲،۲. مکان خواندن: به گفته ۹ نفر از مشارکت‌کنندگان مکان مناسب خواندن و امکانات این مکان نظیر نور و دما، سکوت، شرایط ارگونومی مطلوب و نظایر آن بر لذت‌بخش شدن خواندن اثرگذار است. خواندن در فضایی ثابت یا محیطی دلپذیر و یا معماری جذاب علاوه بر

اگر کتاب درسی‌ها رو هم می‌شد بزینم تو گوشه، بیشتر می‌خونیم».

بحث و نتیجه‌گیری

لذت بردن در بین انسان‌های مختلف معانی مختلفی داشته، تحت شرایط متفاوتی ایجاد شده و هرکس با توجه به ساختار روحی خویش آن را تجربه می‌کند، زیرا به واقع لذت و شادی امری درونی است. به‌همین دلیل موضوع لذت می‌تواند در کنار عام بودن، بسیار خاص و منحصر به‌فرد شکل گیرد. خواندن نیز از موضوعاتی است که تحت شرایط و ضوابط خاص می‌تواند در یک زمان دارای اثرات متفاوت بر افراد باشد. بنابراین اگر بخواهیم از عوامل اثرگذار بر خواندن لذت‌بخش برای عام کردن آن با هدف بالابردن فرهنگ خواندن استفاده کنیم، بایستی به شناسایی تمامی شرایط و ضوابط از بعد کارشناسانه پرداخته شود. لذا پژوهش حاضر با هدف شناخت عوامل مؤثر بر خواندن لذت‌بخش از دیدگاه کتابداران و اعضای فعال کتابخانه‌های عمومی شهر کرمانشاه انجام شد. یافته‌های پژوهش بنابر مفاهیم انتزاع شده از متن مصاحبه مشارکت‌کنندگان نشان داد که برخی عوامل اثرگذار بر خواندن لذت‌بخش وابسته به خود فرد است. با توجه به اهمیت این موضوع، چنین عواملی با عنوان عوامل درونی نام‌گذاری شدند. در مقابل عواملی که وابسته به نقش اجتماع و محیط بود با عنوان عوامل بیرونی در دو دسته نهادها و شرایط و امکانات دسته‌بندی شدند.

اولین و مهم‌ترین عامل درونی اثرگذار بر خواندن لذت‌بخش، علاقه عنوان شد که یکی از بحث‌های روانشناسی در تربیت است. در بسیاری از کودکان از بی‌علاقگی شکایت می‌شود که می‌توان با استفاده از ترفندهای ساخت علاقه اکتسابی در خصوص عدم وجود علاقه ذاتی برای تبدیل افراد به وفاداران خواندن و القای لذت خواندن به آن‌ها بهره برد. از مهم‌ترین عاملان ایجاد علاقه (به ویژه اکتسابی) رفتار خواندن والدین در خانواده است. هرچند عامل علاقه، عاملی درونی است اما علاقه اکتسابی توسط عاملان بیرونی پایه‌ریزی می‌شود. به جرأت می‌توان گفت عادت به خواندن، امری اتفاقی نیست. خانواده با ترسیم الگوی مناسب بدون هیچ توجیه و دلیل علمی می‌تواند کودک را به سمت خواندن لذت‌بخش بکشاند؛ زیرا کودکان آنچه از والدین خویش می‌بینند، بدون چون و چرا می‌پذیرند. خواندن با صدای بلند، وجود منابع خواندنی در سبد خرید خانوار و پرداختن اوقاتی مشخص به خواندن، علاقه را رفته رفته در کودک ایجاد می‌کند. همچنین در کنار این الگوسازی، خانواده بایستی آنچه را که موانع بازدارنده

خواندن بر سر راه کودک است، حذف و یا کم‌رنگ کند. به این دلیل که خانواده نیز ناگزیر از عوامل بیرونی مانند جو بازی‌های رایانه‌ای، اینترنتی و فضای مجازی خواهد بود. در زمینه عادت به خرید کتاب و منابع خواندنی توسط خانواده یافته‌های کلارک و پولتون (۲۰۱۱) هم‌راستا با یافته‌های مطالعه حاضر است زیرا آنان نیز ثابت کردند کودکانی که خود مالک کتاب هستند، بیشتر از کتاب‌خواندن لذت می‌برند. نتایج مانوئل و رابینسون (۲۰۰۳) و کریل (۲۰۱۵) نیز نشان داد که علاقه در لذت و ایجاد انگیزه به خواندن مؤثر است. در مطالعه گیلبرت و فیستر (۲۰۱۱) نیز اثبات شد که عدم علاقه از موانع خواندن لذت‌بخش است. نتایج این سه مطالعه نیز هم‌راستا با مطالعه حاضر می‌باشند.

دومین عامل درونی، ایجاد شرایط اختیار در انتخاب منبع خواندنی است که مستلزم وجود منابع گوناگون به دور از ممیزی‌های حرفه‌ای و تخصصی، به دور از غلبه علایق شخص یا گروه انتخاب، دسترس‌پذیری و سهولت دسترسی به تمامی منابع موجود و ممکن می‌باشد. با توجه به اینکه عوامل درونی و بیرونی در هم تنیده شده‌اند و متأثر از یکدیگرند، لذا آگاهی از تأثیر فقدان اجبار و تحمیل سلیقه در خواندن به خوبی می‌تواند نهادها و سازمان‌های مربوطه به ویژه نهاد کتابخانه‌های عمومی را در رسیدن به اهداف والای خویش یاری رساند. به این دلیل که خودانگیختگی و اختیار در خواندن، برای اشخاص بدون در نظر گرفتن بازه سنی، نگرشی مثبت ایجاد می‌کند و در ایجاد انگیزه برای مرتفع کردن نیاز اطلاعاتی و یا پرکردن اوقات فراغت خویش با تجربه‌های لذت‌بخش همراه خواهد بود. از آنجا که انگیزه محرک اصلی فرد برای خواندن است بنابراین کتابخانه‌ها با ایجاد فضای دلچسب، امکانات با کیفیت، منابع خواندنی جذاب و دسترس‌پذیر، نیروی انسانی مجرب و برنامه‌ها و طرح‌های متنوع در کنار مشوق‌های مادی و معنوی نه تنها در ایجاد انگیزه برای دستیابی به خواندنی لذت‌بخش موفق خواهند بود، بلکه در شکل‌گیری صحیح عاملان بیرونی دیگر از جمله خلق‌کنندگان و توزیع‌کنندگان محتوا به عنوان یکی از بزرگترین مخاطبان آن‌ها در جامعه مؤثر خواهند بود. در مورد دسترسی به منابع خواندنی یافته‌های مطالعه حاضر با مطالعه گیلبرت و فیستر (۲۰۱۱) که ادعا کردند عدم دسترسی به منابع مناسب از موانع خواندن لذت‌بخش است، در یک راستا می‌باشد.

هر چند عوامل ذکر شده لازم و ضروری‌اند اما کافی نیستند، زیرا که اولین گام در شکل‌گیری خواندن، نیاز است که بر اساس نوع هدف به‌پیش می‌رود. در صورت نیاز به شناخت،

پی خواهد آمد. در اینجا نقش سازمان آموزش و پرورش و آموزش عالی کشور روشن می‌شود که در سیستم و شیوه آموزشی خویش بایستی تأمل بیشتری کرده و جای خالی نیاز به خواندن را برای دانش‌آموزان و دانشجویان پرکنند. اما این کار نیز به تنهایی مشکل است و نیازمند همکاری و همراهی رسانه‌ها، خلق و توزیع کنندگان محتوا، نهادهای فرهنگی و کتابخانه‌ها برای ایجاد شرایط مناسب و امکانات کافی و مطلوب خواندن از قبیل تولید و توزیع موضوعات مطالعاتی مناسب، بسترسازی و تولید محمل‌های خواندنی مورد علاقه جامعه با توجه به نیاز، علاقه و درخواست جامعه است. در این زمینه یافته‌های هوارد (۲۰۰۶) نیز نشان داد که شناسایی علایق و رفتار اطلاع‌یابی نوجوانان می‌تواند در خواندن لذت‌بخش اثرگذار باشد و از طرف دیگر کتابخانه‌های عمومی و مدارس نیز با برقراری ارتباط صحیح و خدمات مناسب در این زمینه اثرگذارند. نتایج کرمین و همکاران (۲۰۰۹) نیز در راستای نتایج مطالعه حاضر نشان می‌دهد روابط معلمان با کودکان و نیز خانواده با کودکان از عوامل اثرگذار بر خواندن لذت‌بخش است. همچنین کلارک و هاوکینز (۲۰۱۱) نیز یافتند که بین استفاده از کتابخانه و خواندن به قصد لذت رابطه وجود دارد. در این زمینه یافته‌های مطالعه حاضر نیز نشان داد که کتابخانه‌ها با بسترسازی مناسب، دسترسی مطلوب و تهیه منابع مناسب می‌توانند در ایجاد خواندن لذت‌بخش مؤثر واقع شوند.

امروزه تعداد و تنوع منابع خواندنی روزبه‌روز بیشتر می‌شود اما تعداد کتابخوان‌ها کمتر! آنچه مشهود است کمبود منابع خوب و مورد علاقه و نیاز جامعه است؛ به این دلیل که ماحصل عدم پرورش نویسندگان خوب، عدم توجه به سلايق خواننده و عدم تأمل کافی در آثار منتشر شده، ویتیرین‌هایی پر از خواندنی‌های بی‌خواننده است. نکته قابل تأمل دیگر، عدم تبلیغات کافی است، زیرا آنجا که منابع مطلوب تولید می‌شود، عدم اطلاع‌رسانی به عدم دسترسی استفاده‌کنندگان می‌انجامد. این اطلاع‌رسانی در قالب تبلیغات توسط رسانه‌های ملی و محلی از نوع جمعی و اجتماعی می‌تواند با استفاده از بسامد تکرار و در دید قرار دادن جلوه‌های مطلوب خواندن و فواید آن، جامعه را با موجی از عوامل اثرگذار بر خواندن لذت‌بخش مواجه کند. رسانه‌ها از تأثیرگذارترین نهادها محسوب می‌شوند. در جامعه ما جای خالی چنین موجی به شدت احساس می‌شود.

به طور کلی شناسایی عوامل اثرگذار بر خواندن لذت‌بخش نشان‌دهنده اهداف و رویکردهایی است که افراد در هنگام

کشف، ارتباط، تعامل و یا نگرشی کاربردی، هدف خواندن شکل خواهد گرفت. این نیاز ممکن است در درون فرد احساس شود و یا اینکه از عاملی بیرونی به فرد القا شود. در هر دو حالت در صورت مناسب بودن دیگر شرایط ذکر شده پس از رفع نیاز و دستیابی به هدف، تجربه‌ای لذت‌بخش حاصل می‌شود که در کتابخوان کردن فرد مؤثر خواهد بود. از جمله این شرایط می‌توان به احساسات و حالات درونی فرد اشاره کرد. احساسات خوشایند در هنگام خواندن، لذت خواندن را به همراه خواهد داشت و احساسات ناخوشایند تجربه‌ای ناموفق به‌دست خواهند داد. در زمینه تجربه لذت‌بخش، پیوندها نیز دلیلی بر کسب این تجربه‌اند. پیوند ذهنی-عاطفی و یا عقلانی-خواننده با نویسنده یا محتوای اثر، پیوند واقعیت با تخیل و تکرار یک تجربه لذت‌بخش در قالب منبعی خواندنی از این مواردند.

لازم به ذکر است که در کنار چنین عواملی، عامل دیگری با عنوان پیش‌داشته‌ها به‌طور مستقیم در سراسر خواندن حضور دارد. پیش‌داشته‌هایی از مهارت‌های خواندن، تجربیات خوب، میزان آشنایی با موضوع و دستاوردهای مطلوب گذشته همانند داشتن خاطرات خوب و یا موفقیت در تحصیل و پروژه‌های علمی، می‌تواند فرد را یک بار دیگر به سمت خواندنی لذت‌بخش جذب کند. از طرف دیگر داشتن نگاه مثبت و انگاره‌ای مطلوب در خواندن نیز می‌تواند در تکمیل پیش‌داشته‌های موفق مؤثر باشد. در زمینه مهارت‌های خواندن که جزء پیش‌داشته‌هاست، یافته‌های مطالعه حاضر با یافته‌های مطالعه رو و چن (۲۰۱۴) در موضوع عدم درک کتاب به دلیل عدم مهارت در فهم زبان کتاب، هم‌راستا یافت شد.

یافته‌ها نشان داد حجم انبوه کتاب‌های نفس‌گیر و عبوس درسی، عاملی است که بر ایجاد علاقه و لذت از خواندن در سال‌های آتی زندگی فرد تأثیر منفی می‌گذارد. این نتیجه را هم‌راستا با نتایج گیلبرت و فیستر (۲۰۱۱) یافتیم که حجم مطالعات درسی از موانع لذت از خواندن است و پرداختن به تفریحات دیگر به جای خواندن در اوقات فراغت برای اشخاص خوشایندتر است و چنانچه مشاهده می‌شود فناوری‌های ارتباطی و تفریحات مجازی جای لذت خواندن را برای افراد پر کرده‌اند. اما نکته قابل توجه این است که قبل از ورود به دهه اخیر نیز چنین مشکلی وجود داشت. بسیاری حتی لحظه‌ای تجربه لذت از خواندن را نداشته‌اند. چنین می‌توان تحلیل کرد که نیاز به خواندن در افراد احساس نمی‌شود؛ زمانی که نیاز به خواندن ایجاد شد، احساس لذت در

communities of readers 2007-08 executive summary. The United Kingdom Literacy Association.

Daiani, M. h. (1997). Basic comments about book reading. *Librarianship and Information*, 1 (2). 10-13.

Eden, M. B., & Ofre, E. T. (2010). Reading and Internet Use Activities of Undergraduate Students of the University of Calabar, Calabar, Nigeria. *African Journal of Library, Archives and Information Science*, 20 (1), 11-18.

Epcacan, C., & Epcacan, C (2010). Socio-economic and culture factors effecting Self efficacy on Reading comprehension. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2 (2), 666-671.

Ghoreshi, Z. (2004). Reviewing students' view of educational science and psychology faculty in Ferdowsi University about reading for the purpose of learning, reading for the purpose of pleasure, reading for the purpose of decision making and "sensible" and "least effort". *Librarianship and Information*, 7 (4), 30-47.

Gilbert, J., & Fister, B. (2011). Reading, Risk, and Reality: College Students and Reading for Pleasure. *College & Research Libraries*, 474-494.

Goux, D., Gurgand, M., & Maurin, E. (2016). Reading enjoyment and reading skills: Lessons from an experiment with first grade children, *Labour Economics*. Retrieved august 30, 2016, from <http://dx.doi.org/10.1016/j.labeco.2016.09.007>

Javid, C. Z., and Al-Khairi, M. H. (2011). The role of pleasure reading in enhancing reading speed and reading comprehension: a case study. *Arab World English Journal*, 2(4): 219-256.

Howard, V. (2006). Teens and pleasure reading: a critical assessment from Nova Scotia. in M.K. Chelton and C. Cool (eds). *Youth Information-Seeking behavior: Theories, Models and Issues*. Vol. 2. Lanham MD: Scarecrow Press.

Manuel, J., & Robinson, D. (2003). Teenage Boys, Teenage Girls and Books: Reviewing Some Assumptions about Gender and Adolescents' Reading. *English Teaching: Practice and Critique*, 2 (2). 66-72.

Nazari, A., & Asareh, F. (2011) High school student viewpoints about inhibitor and encouraging factors of reading in Shahre-kurd city. *National Studies of Librarianship and Information Organization*, 22 (3), 56-73.

Radad, I., & Massodi, M. (2013). Review of study habits in high school students in Mashhad City and Impacting factors on it. *Research on Information Science & Public Libraries*. 19 (3), 387-407.

Ro, E., & Chen, C. A. (2014). Pleasure reading behavior and attitude of non-academic ESL students: A replication study. *Reading in a Foreign Language*, 26 (1), 49-72.

Schroeder, N. k. (2010). Developing a culture of reading in middle school: What teacher – librarians can do. Master of education. University

خواندن در پی آنند. بنابراین نتایج قابل توجهی در اختیار برنامه‌ریزان و کسانی که به طور مستقیم و غیرمستقیم با امر خواندن سروکار دارند، قرار می‌دهد که می‌توانند در راستای ایجاد بسترهای خواندن لذت‌بخش از آن بهره‌گیرند. لذا پیشنهاد می‌شود در دیگر مراکز فرهنگی نیز به بررسی این موضوع پرداخته شود تا بتوان به نقشه جامعی از عوامل اثرگذار به منظور بهره‌گیری جهت ارتقای سرانه خواندن کشور دست یافت.

References

- Anderson, R., Hiebert, E., Scott, J., & Wilkinson, J. (1985). *Becoming a Nation of readers: The Report of the Commission on Reading*. Centre for the Study of Reading, University of Illinois, Champaign.
- Bauerlein, M. (2008). *The dumbest generation: How the digital age stupefies young Americans and jeopardizes our future*. New York: Penguin Group (USA) Inc.
- Boonaree, C., A. Goulding, A., & Dorner, D. (2015). Reading for pleasure practices in community libraries in Thailand. In *The general conference congress of Southeast Asian librarians (CONSAL) XVI, Bangkok – Thailand, 11 - 13 June 2015*. <http://www.consalxvi.org> (accessed August 30, 2016).
- Brozo, W. G., Shiel, G., & Topping, K. (2007). Engagement in reading: Lessons learned from three PISA countries. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 51 (4): 304-315.
- Busayo, I. O. (2005). The reading habits of undergraduates as deduced from the use of the library: a case study of the university of Ado-Ekiti, Nigeria. *Nigerbiblios*, 16 (1-2), 60-70.
- Clark, C., & Hawkins, L. (2011). *Public Libraries and Literacy: Young people's reading habits and attitudes to public libraries, and an exploration of the relationship between public library use and school attainment*. London: National Literacy Trust.
- Clark, C., & Poulton, L. (2011). *Book ownership and its relation to reading enjoyment, attitudes, behaviour and attainment*. London: National Literacy Trust .
- Clark, C., & Rumbold, K. (2006). *Reading for pleasure: A research review*. London: National Literacy Trust.
- Creel, S. (2015). The Impact of Assigned Reading on Reading Pleasure in Young Adults. *Journal of Research on Libraries & Young Adults*, 5. Retrieved august 30, 2016, from <http://www.yalsa.ala.org/jrly/2015/02/the-impact-of-assigned-reading-on-reading-pleasure-in-young-adults/>
- Cremin, T., Mottram, M., Collins, F., Powell, S., & Safford, K. (2009). *Teachers as readers: Building*

ing in Iran. In National congress on useful reading, Kermanshah, October 2, 2009. Under the supervision of Mozaffar Cheshmeh Sohrabi; By the Library and Information Society of Kermanshah Branch (Pp. 179-201). Tehran: Chapar.

of Alberta, Edmonton, Alberta. Retrieved august 30, 2016, from <http://www.uofaweb>
Sterberg, G. K. (2005). *Methods of qualitative research in social science*. Yazd, Iran: University of Yazd; 2005.
Yari, Sh. (2014). *Necessities and challenges of read-*

Identifying Effective Factors on Pleasure Reading

Shiva Yari: Expert in Budget and Revenue Resources in Kermanshah Public Libraries, Masters in Information and Knowledge Science (Corresponding author) yari.shiva@gmail.com

Rezvan Ojaghi: Alghadir Public Librarian

Abstract

Background and Aim: Enjoying reading is an important factor in people's tendency to read and increase reading per capita. Pleasure reading has an important effect on continuity of reading and getting convert people to lifetime reading. This issue has increasing important in Iran society that has a low per capita reading. Meanwhile we should know what factors has influence on pleasure reading and cause it. Therefore, the purpose of this study was to identify the views of librarians and members of public libraries in Kermanshah about the factors affecting pleasure reading.

Methods: this research has been done in a qualitative cognitive approach and the method is content analysis. Data has been gathered with deep interview technique. Contributors are 33 librarians and members of public libraries in autumn 2016. Sampling was done in a purposeful method and continued up to saturation on information. Data gathering was done at the same time with data gathering with thematic analysis approach.

Results: Data analysis led to extraction of 13 main subjects, 16 sub-subjects and 22 subsidiary subjects in two main categories: internal and external factors. Internal factors include interest, spontaneity and authority, reading tenets, motives, need and goal, precedents, emotions, applicability, cognition, relation and interaction, and links. External factors related to institutions include sub-subjects such as family, education system, libraries, content creators, content distributors, and media. External factors related to conditions and facilities include sub-subjects like study fields, time, place, and media of reading.

Conclusion. Results show that getting pleasure reading not only depends on internal characteristics, but some external factors also will affect. Therefore, on the continuum of creating a pleasure to read, the person on one side and factors such as family, educational system, libraries and so on, on the other side, whose coordination and collaborative efforts are all giving pleasure to read.

Keywords: Pleasure reading, Effective factors, Public libraries, Members, Librarians, Kermanshah City.